

УДК: 378+371.13+372.461+371.15+81'25+811.581

Олександра Володимирівна Попова,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики,
Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»,
вул. Старопортофранківська, 26, м. Одеса, Україна

КЛАСИФІКАЦІЙНІ ДЕТЕРМІНАНТИ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ПІДХОДУ ДО ПРОФЕСІЙНО-МОВЛЕННЕВОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Стаття присвячена проблемі змістового компонента культурологічного підходу до професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови у вищих навчальних закладах. В роботі визначено класифікаційні детермінанти досліджуваного підходу (культурологічний нарис країн, мова яких студіюється; національно-культурна спадщина; етно-ментальність; національно-маркована соціокомунікація; лінгвокультурологічне тло); специфіковано їх контентне навантаження.

Ключові слова: професійно-мовленнєва підготовка, перекладачі китайської мови, культурологічний підхід, культурологічний нарис країн, етно-ментальність, національно-маркована соціокомунікація, лінгвокультурологічне тло.

Перебудова та модернізація сучасної системи освіти, що почалася у кінці ХХ сторіччя, зорієнтована на попит і цінності ХХІ ст. Саме Українсько-Китайські економіко-політичні взаємини диктують принципові зміни освітньої парадигми. Обґрунтування та доведення суб'єкт-суб'єктної природи освітнього процесу знаходить своє відображення у використанні в педагогічних дослідженнях різноманітних та численних методологічних підходів, з позиції яких автори визначають предмет, цілі та завдання свого дослідження. Серед цих підходів важливе місце посідає культурологічний підхід, який із початку ХХІ ст. зайняв домінуючу позицію в педагогічних дослідженнях, присвячених суб'єктам освітніх процесів усіх рівнів системи освіти та способам їх взаємодії. Проте стрімке зростання педагогічних досліджень, що виконуються в межах культурологічного підходу, далеко не завжди супроводжується описом позиції авторів у розумінні сутності цього підходу, інтерпретуванням його засадничих феноменів, засобів їх упорядкування та взаємодії. У результаті декларований дослідниками культурологічний підхід часто не дає нових науково обґрунтованих уявлень про педагогічні процеси та явища, що виникають у межах зазначеної парадигми, не пояснює їх відмінності від традиційних.

З огляду на вищезазначене, **метою** статті є виявлення змістового компонента культурологічного підходу до професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови у вищих навчальних закладах. Досягненню мети сприяє вирішення таких **завдань**:

- 1) визначити класифікаційні детермінанти досліджуваного підходу;
- 2) специфікувати їх контентне навантаження.

Культурологічний підхід під час вивчення рідної та іноземних мов ураховує специфіку мови як віддзеркалення системи культурних цінностей, на основі яких будуються моделі поведінки представників цих культур, включаючи культурно-

зумовлену мовленнєву поведінку. У форматі започаткованого дослідження метою означеного підходу є формування лінгвосоціокультурної компетенції майбутніх перекладачів-сінологів крізь призму культур країн, мова яких вивчається, з усвідомленням сутності таких культурологічних феноменів, як-от: «культурні норми», «культурні цінності», «культурно-комунікативна поведінка», «соціокультурний стереотип».

Вирішальними аспектами реалізації культурологічного підходу в межах професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів-сінологів, на нашу думку, є теоретико-методологічні засади лінгвокраїнознавчого підходу до навчання мови і культури, засновниками якого вважаються Є. Верещагін і В. Костомаров. Учені обґрунтували ідею про необхідність і доцільність паралельного вивчення національної культури народу та його мови: «...лінгводидактично реалізується кумулятивна функція мови (тобто – накопичувальна або культурноносна, що виявляється у здатності мови не просто передавати певне повідомлення, а відображати, фіксувати і зберігати інформацію про діяльність людей) і відбувається акультурація адресата» [1, с.63].

Г. Кузьміна та О. Кавнатська наголошують на здобутках лінгвокраїнознавців, а саме на їх уточненні одного з провідних загальнодидактичних принципів – взаємовідношення іноземної та рідної мов тих, хто навчається. Вчені погоджуються з думкою інших науковців за такими аспектами: а) урахування мови і культури тих, хто навчається, є обов'язковим методичним принципом; б) означений принцип забезпечує позитивне перенесення певних знань, умінь і навичок та запобігає мовній інтерференції [4].

Учені (Є. Верещагін, В. Костомаров) називають лексичний склад мови основним джерелом лінгвокраїнознавчої інформації, тому значна увага приділялася вивченню національно-специфічних лексичних одиниць (еквівалентної та безеквівалентної лексики), національно-культурної

семантики слів, фонові лексики (реалій, фразеологізмів, афоризмів) та її тлумаченню. Науковцями було сформульовано провідні критерії добору специфічних лінгвокраїнознавчих текстів: - країнознавче наповнення (наявність у ньому країнознавчої інформації); - рівень його сучасності (віддзеркалення в ньому країнознавчої інформації); - принцип актуального історизму (імплементация історичної інформації, відомої всім носіям мови); - типовість відображених фактів. За словами авторів, лінгвокраїнознавчими знаннями є такі: - інформація про географію країни, її історію, соціально-політичний устрій, досягнення в галузі культури, науки, літератури, мистецтва, традиції і звичаї народу тощо; - «фонові знання», що складають когнітивну сферу всіх носіїв мови, та є основою продуктивної комунікації; - знання семантики «невербальної мови» – жестів, міміки, пантоміміки, інтонації, символів у межах національної культури тощо. Використання лінгвокраїнознавчого компонента в процесі навчання іншомовної культури сприяє всебічному і гармонійному духовному розвитку особистості та передбачає формування лінгвокраїнознавчої компетенції, тобто цілісної системи уявлень про національні звичаї, традиції, реалії країни, мова якої вивчається. У цьому зв'язку, Г. Колшанський зазначає, що лінгвокраїнознавча компетенція дозволяє тим, хто навчається, «досягаючи повноцінної комунікації, асоціювати з мовною одиницею ту саму інформацію», яку асоціюють носії цієї мови [3, с. 26].

Натомість інші вчені (Р. Міньяр-Белоручев, О. Оберемко) вважають, що жести і міміка є екстралінгвістичними засобами, тому їх неможна включити до складу лінгвокраїнознавчого матеріалу. На думку авторів, до лінгвокраїнознавчого матеріалу слід віднести виключно національні реалії (неінтернаціоналізовану безеквівалентну лексику) та фонову лексику (лексику, що несе фонову інформацію) [5].

О. Воробйова виокремлює фонову лексику серед змісту лінгвокраїнознавчого матеріалу, знання якої сприяє успішності міжкультурної комунікації. За словами автора, обов'язне знання реалій мовцем та слухачем є «основною передумовою для адекватного спілкування, якщо комуніканти належать до різних лінгвокультурних спільнот» [2].

У зв'язку з необмеженістю контуру феномена «культура», ідентифікуємо класифікаційні детермінанти культурологічного підходу: - культурологічний нарис країн, мова яких студіюється; - національно-культурна спадщина; - етно-ментальність; - національно-маркована соціокомунікація; - лінгвокультурологічне тло тощо.

Під культурологічним нарисом країн, мова яких студіюється, розуміємо знання про:

1. Територію країн:

- а) України (загальна площа, державні кордони, кількість областей, диференційно особливі географічні (гори (Карпати), ліса (Буковина), навігаційні ріки (Дніпро, Дністер, Південний Буг, Західний Буг, Десна, Прут, Тиса, Сіверський Донець

тощо), природні ресурси тощо) і природні умови тощо);

- б) КНР (загальна площа, державні кордони, кількість провінцій, диференційно особливі географічні (охоплення всіх кліматичних зон з півночі до півдня, гори (Священні гори, Кольорові гори, Тибет), навігаційні ріки (Янцзи, Хуанхе, Хейлунцзян, Чжуцзян тощо), природні ресурси тощо) і природні умови тощо);
- в) Великої Британії – Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії (загальна площа, державні кордони, кількість і назви країн, що складають Сполучене Королівство (Англія, Шотландія, Уельс, Північна Ірландія), диференційно особливі географічні (гори (Камберлендські, Кембрійські, Пеннінські, Чевіот-Хіллз тощо), навігаційні ріки (Северн, Темза, Ейвон, Мерсі тощо), природні ресурси тощо) і природні умови кожної країни держави тощо).

2. Державний устрій країн.

- а) України (парламентсько-президентська республіка з окремою законодавчою, виконавчою та судовою гілками влади (найвищий орган державної влади – Верховна рада України, глава держави – Президент України), столиця (Київ), державний прапор, офіційна / державна мова (українська), грошові одиниці (гривня) тощо);
- б) КНР (соціалістична держава демократичної диктатури народу, що керується робочим класом, державні органи КНР (органи державної влади, Голова Китайської Народної Республіки, державні адміністративні органи, Центральна військова рада КНР, державні судові органи, державні органи юридичного нагляду тощо), столиця (Пекін), державний прапор, офіційні мови (китайська – мандарин), грошові одиниці (юань) тощо);
- в) Сполучене Королівство Великої Британії (унітарна держава, конституційна монархія з парламентською системою управління, столиця (Лондон), адміністративно-політичні частини (Англія, адміністративний центр – Лондон; Уельс, адміністративний центр – Кардіфф; Шотландія, адміністративний центр – Единбург; Північна Ірландія, адміністративний центр – Белфаст тощо), державний прапор, офіційна мова (англійська), грошові одиниці (фунт стерлінгів) тощо).

3. Економіку України, КНР, Великої Британії.

4. Населення країн та їх етнічний склад:

- а) України (етнічні українці та етнічні меншини – росіяни, білоруси, молдовани, кримські татари, болгары, угорці, румуни, поляки, євреї, вірмени, греки і татари);
- б) КНР (етнічні китайці – «хань», «ханьци»; етнічні меншини – чжуани, маньчжури,

- хуейці, мяо, уйгури, туцзя (народ), і (народ), монголи, тибетці, буї, корейці);
- в) Велика Британія (етнічні (білі) британці, білі (інші), індійці, пакистанці, ірландці, змішаної раси, африканці карибського басейну, чорні британці, бангладешці, інші азіати (не китайці), китайці, інші етнічні групи, чорні (інші).
5. Релігійні преференції і конфесії представників країн:
- а) України (християнство (православ'я, католицизм, протестанти, свідки Єгови), язичництво, іслам, юдаїзм, буддизм);
- б) КНР (конфуціанство, буддизм, іслам, християнство (православ'я, католицизм); культ шаманства, традиційна китайська релігія даосизм);
- в) Велика Британія (католицизм, протестанти; методисти, юдаїсти).
6. Основні ЗМІ країн:
- а) України (телевізійні підприємства: національні (Національна телекомпанія України), приватні (СТБ, Новий канал, ICTV, 5 канал, ТВі) та змішані (Інтер ТВ та 1+1); популярні друковані видання: загальнонаціональні газети «Факти і коментарії», «Сільські вісті», «Сьогодні», «День», «Україна молода», «Дзеркало тижня», «Голос України»; журнали: «Кореспондент» і «Український тиждень»; радіостанції: Національна радіокомпанія України, Радіо «Свобода», Deutsche Welle, Українська служба BBC, та розважальні «Європа плюс», «Хіт FM»; на ринку новин: державне інформаційне агентство Укрінформ, громадське інформаційне агентство УНІАН та філія російського Інтерфаксу – Інтерфакс-Україна; суспільно-політичні інтернет ЗМІ: газета «Українська Правда», Sensor.net та Еспресо TV; Громадське телебачення; найпопулярніші соціальні мережі: Вконтакте, Однокласники та Фейсбук; пошукові Інтернет-сервіси: Google, Яндекс; популярні Інтернет-портали: (Ukr.net, I.ua), торрент-трекери, інтернет магазини та онлайн банкінг тощо);
- б) КНР (функціональна спрямованість ЗМІ; телеграфні державні агенції: «Сінхуа» (інформація з економіки, зовнішньою і внутрішньою політиці), «Чжунго Синьвеньде» (зовнішньополітична пропаганда); газети: «Цзінцзі жибао» («Щоденна економічна газета»); кабельне телебачення, People's Daily; Інтернет-медіа; телеканали: CNN, CNR TV тощо);
- в) Великої Британії (телебачення та Інтернет корпорації: BBC; інші великі ЗМІ: ITV, News Corporation; національні газети: The Sun, The Times тощо).
- Національно-культурна спадщина передбачає ознайомлення з пластом національно-культурного надбання, яким пишається кожен носій мови, тобто знання про:
1. Свята, звичаї, обряди, традиції, реалії:
 - а) України (свята: Новий рік, Православне Різдво, День української єдності (День Соборності), (8 березня) Міжнародний жіночий день, православний Великдень, День Святої Трійці, Свято праці (Першотравень), День Перемоги, День скорботи і пам'яті жертв війни, День молоді, День Конституції, День знань, День Незалежності, День вчителя; традиційна кухня та страви: борщ, пампушки, вареники, галушки, гомбовці, зрази, куліш, налисники, банош, голубці, узвар тощо);
 - б) КНР (свята: Канун Нового Року (Чусі), Свято Весни – Чуньцзе (Новий Рік), Свято Ліхтарів, Цін Мін (свято холодної їжі та чистого світла), Свято Дуань-У, Свято Цісі, Чжунцюцзе (свято середини осені), Свято Чун'ян (Свято подвійної дев'ятки), Свято Зимового Сонцестояння тощо; традиційна кухня та страви: качка по-пекінськи, дїсам (дяньсїнь), смажений рис, «столітнє» яйце, черепаховий суп, цзяоци, тофу, китайська лапша, мїан-бау тощо);
 - в) Великої Британії (свята: День Святого Валентина, День Святого Девїда, День Святого Патрика, День Матері, День Дурня (Сміху), День народження королеви Єлизавети II, День Святого Джорджа, Великдень, Свято праці, Хеллоуїн, День Святого Ендрю, День Гая Фокса, Різдво Христове, День Подарунків (Boxing Day), Новий Рік тощо; традиційна кухня та страви: англійський пудинг, м'ясний піріг «Бїф Веллінгтон», вївсьяна каша, бейкон-енд-егз, бїфштекс, сосиски з тостами, пиво чорний ель тощо).
 2. Науку і освіту України, КНР, Великої Британії (структура освітньої ієрархії; відомості про дошкільні, середні загальноосвітні навчальні заклади, заклади вищої освіти; інформація про набуття післядипломної освіти, наукового ступеня; орієнтація у провідних наукових здобутках країн та діячів науки і таке інше).
 3. Мистецтво країн (зміст і назви видатних творів та інформація про їх авторів в галузях образотворчого мистецтва, музики, театру, кінематографа; народне мистецтво; заклади культури):
 1. України (українське малярство: іконопис, світський портрет, (народний) живопис, українська графіка; українська скульптура; жанрове багатоманїття української пісні: календарно-обрядові (веснянки, щедрївки, гайвки, колядки, купальські, обжинкові тощо), родинно-обрядові та побутові (весільні, жартївлїві, танцювальні, частївки, колискові, поховальні, голосїння тощо), крїпацького побуту (чумацькі, наймитські, бурлацькі тощо); історичні пісні і думи; загальнонаціональні інструменти: скрипка, бандура, столовидні гусли, цитру, торбан, сопїлка тощо; народне мистецтво:

- український рушник, українська вишивка, ткацтво тощо);
2. КНР (китайська національна музика, опера, драма; національні музикальні інструменти: дерев'яні духові, ударні (діцзи, шен, пайгу, гонг, пайсяо, гуань, дзвоники, цимбали), смичкові (ерху, чжунху, даху, баньху, цінху, гаоху, геху, еху, цічжунху, дінгеху, лейцінь), щипкові та молоточкові струнні (гуцінь, саньсян, янцінь, гучжен, жуань, кунхоу, люцінь, піпа, чжу); каліграфія; стародавнє китайське письмо; китайський фарфор і тощо)
 3. Великої Британії (Королівська колекція «Віндзорські красуні»; національна музика: Англії (матроські хоріві трудові пісні (sea shanties), Шотландії (гельські пісні валяльників вовна (waulking songs), Північної Ірландії (фольклорна балада), Уельсу (хоровий чоловічий спів, народні наспіви); національні інструменти: Англії (скрипка, концертино, нортумбрійська волинка), Шотландії (скрипка, волинка, вісла), Північної Ірландії (гітара, скрипка, бойран, гармоніка, флейта), Уельсу (крут, піборн, валлійська триструнна арфа); народне мистецтво: садово-паркове, декоративно-прикладне, Пінкстонський фарфор тощо).
 4. Художня література країн (відомості про періодизацію та історію національної літератури, відомих авторів та назви їхніх творів, тематичний і жанровий спектр.
 - а) України (літопис «Повість минулих літ», героїчний епос «Слово о полку Ігоревім», філософський твір «Український Сократ» Г. Сковороди, бурлескно-трагедійна поема І. Котляревського «Енеїда», поетична збірка «Кобзар» Т. Шевченка; жанри: епічні пісні, легенди, перекази, епічні романи, повісті, новели, фейлетони, оповідання; інші автори: І. Вишенський, М. Смотрицький, Ф. Прокопович, І. Нечуй-Левицького, Марко Вовчок, П. Мирний, М. Коцюбинський, І. Франко, О. Кобилянська, Б. Грінченко, В. Блакитний, Г. Михайличенко, М. Хвильовий, М. Семенко, М. Зеровий, М. Рильський, Г. Косинка, М. Зеров, М. Куліш, С. Плужник, П. Тичина, М. Рильський, В. Сосюр, О. Довженко, О. Гончар, В. Стус, Л. Костенко, В. Симоненко, Г. Тютюнник, Д. Павличко, І. Драч та ін.);
 - б) КНР (популярні жанри: епічне усне мистецтво, історіографічні твори, етико-філософські твори, твори конфуціанської спрямованості, художні тексти, драма, мемуарний і епістолярний жанри («біцзі»); стародавні письмові пам'ятники: цзягувень, епіграфічні надписи; література указу Цінь: Цзінь («Книга Змін»), Ші-цзінь («Книга пісень»), Юецзінь («Книга музики»), Чжоу Лі («Книга ритуалів епохи Чжоу»), Шу-цзінь («Книга історії» / «Книга документів»), Даоде-цзінь (Лао Цзи), Лунь Юй («Бесіди та судження» Конфуція), Чжуан-цзи, Мен-цзи, Мо-цзи, Ханьфей-цзи; історичні хроніки: Чуньцю, Сима Цянь, Цзічжі тунцзянь, Бамбукові аннали, Го юй, Цзо чжуань; енциклопедії та книжкові канони: Си-шу (чотирікнижжя), У-цзінь (Конфуціанське п'ятикнижжя), Даоцзан, Енциклопедія «Юнле», Сику цюаньшу; поезія (автори): Цюй Юань, Лі Бо, Ду Фу, Ван Вей, Бо Цзюйі, Су Дунпо; драма: династія Юань; новела: династія Тан, Мін – «Закляття даоса» (Збірник китайських місцевих оповідей XVII століття); роман: «Трицарство», «Річні заводи», «Подорож на Захід», «Сон в червоному теремі», «Квіти сливи в золотій вазі» («Цзінь, Пін, Мей») тощо);
 - в) Великої Британії (історичні жанри: скандинавські легенди, англосаксонський епос «Беовульф», ірландський епос («Уладський цикл» оповідачів Ольстера), клерикальна література, алітераційна поезія, роман: Дж. Чосер («Кентерберійські оповідання»), Дж. Гауер («Сповіді закоханих»), Ч. Діккенс («Посмертні записки Піквікського клубу», «Пригоди Олівера Твіста»), У. Мейкпіс Теккерей («Ярмарок марнославства»), сестри Бронте («Джейн Ейр», «Грозовий перевал», «Незнайомка з Уайльдфелл-Холла»), Дж. Еліот «Адам Бід», Т. Гарді («Тесс з роду д'Ербервіллей»), В. Вульф, Дж. Оруелл («Скотний двір»), Г. Грін («Влада і слава»), І. Макьюен, В. Найпол; лицарські романи: «Легенди про Короля Артура»; прозаїки: Т. Мор («Утопія»), Дж. Лілі (трактат-роман «Евфуес. Анатомія розуму»), Ф. Бекон («Есе (нарис)»), М. Шеллі («Франкенштейн»), Дж. Беньян («Шлях паломника»), К. С. Льюїс («Хроніки Нарнії») та ін.; поезія: Кедмон (гімн «Створення світу», ода Господу), Беда Високоповажний («Церковна історія народу англів»), Анейрін (епічна поема «Гододдін»), Дж. Барбор (поема «Боюс»), Г. Менестрель («Діяння сера Уільяма Уолесса, лицаря Елдерслі»), Давід ап Гвілім («Суwydd y Gal»), Р. Геррік («To the Virgins, to Make Much of Time»), Дж. Мільтон (памфлет «Ареопагітика»), У. Блейк («Пісня невинності», «Пісні Досвіду»), У. Вордсворт («Старий камберлендський бідняк»), Р. Льюїс Стівенсон, Л. Керолл («Аліса в країні чудес»); поеми: Дж. Мілтон («Втрачений рай», «Повернутий рай», «Самсон-борець»), Дж. Драйден (алегорична поема «Авессалом і Ахітофель»), Е. Моушн та ін.; сонети: Дж. Донн («Пісні та сонети»), Дж. Герберт («Храм: релігійні вірші та особисті зізнання»), Дж. Уїлмот («Сатира на Карла II»), А. Поп (пародійна поема «Викрадення локону»), філософсько-дидактична поема «Досвід про людину»), С. Тейлор Колрідж («Поема про старого моряка»), Дж. Гордон Байрон (поема «Паломництво Чальд Гарольда», епічна поема «Дон Жуан»), Б. Шеллі (філософська поема «Королева Маб», сатирична поема «Маскарад анархії»), А. Теннісон (Королівські ідилії) та інші. Шотландія: поезія – Р. Бернс (вірші «Тарн О'Шентер», «Гірській маргаритці»); романи –

- А. Бен («Оруноко»), Д. Менлі («Нова Атлантида»), Ф. Берні («Евеліна»), Т. Смолетт (Подорож Гемфрі Коінкера), Г. Макензі («Людина почуття»), В. Скотт («Шотландські пуритани», «Айвенго»), Дж. Остін («Розум і почуття») тощо).
5. Історію країн (визначні історичні події та видатні особи, національні визначні місця, історико-культурні пам'ятки та ін.):
- а) України (Трипільська культура, Катакомбна культура, Зрубна культура, Тщинецька культура; Київська Русь, Хрещення Русі, Галицько-Волинське князівство; Галицько-Волинська держава; Московія і Річ Посполита, Запорозька Січ; династії: династії Рюриковичів, князювання княгині Ольги (князь Святослав, князь Володимир), Ростиславичі; історичні феномени: Козаччина; Гетьманщина; суспільно-політичні рухи: Український національний рух, український визвольний рух; історичні події: Українська революція, українізація, Голодомор, колективізація й індустріалізація, Друга світова війна, Відлига, Застій, Перебудова, Проголошення незалежності України, Помаранчева революція, Революція Гідності (Євромайдан), АТО та ін.; історичні (позитивні та негативні) особи: Богдан Хмельницький, Іван Мазепа, Кирило Розумовський, Іван Котляревський, Михайло Грушевський, Симон Петлюра, Нестор Махно, Микита Хрушов, Леонід Кравчук, Леонід Кучма, Віктор Ющенко, Віктор Янукович, Юлія Тимошенко, О. Турчинов, П. Порошенко та ін.; національні та історичні місця: Майдан Незалежності, Київські золоті ворота, Асканія-Нова, Софіївський парк, Піраміда-усипальня, Унікальний дендропарк «Веселі Боковеньки», Одеський театр опери та балету, Потьомкінські сходи, Воронцовський маяк, Андріївська церква, Старе Місто (Львів) тощо);
- б) КНР (Давнішня цивілізація: епоха Ся, епоха Шан, епоха Чжоу; династії: династія Ся, династія Цін, династія Хань, династія Цзінь, династія Суй, династія Тан, династія Сун, династія Мін, династія Цін; історичні події: створення феодальної держави Цін, Великий Шовковий Шлях, Сінхайська революція, Трицарство, опіумні війни, Китайсько-французька війна, Китайсько-японська війна, Усуйські реформи, Сінхайська революція, створення КПК, Війна Опору японським загарбникам, народження Китайської Народної Республіки; видатні історичні особи: Лаоцзи, Конфуцій, Менцзи, Ханьфейцзи, Сунь У, Сунь Ятсен, монах Чзяньчжень, Чжен Хе, Чжен Ченгун, Кан Ювей, Сунь Ятсен, Мао Цзедун, Ден Сяопін, Цзян Цземін, Ху Цзіньтау, Сі Цзіньпін та ін.; досягнення: відкриття паперу, друкування набірним шрифтом, винахід компаса, фарфор, шовк, дзеркало, паперовий змії; національні та історичні місця: Велика Китайська стіна, Заборонене місто (Імператорський Палац), Мавзолей Імператора, «Теракотова армія» тощо);
- в) Великої Британії (історичні події: Норманське завоювання, битва при Гастінгсі, Війна Роз, Громадянська Війна, Індустріальна Революція; видатні історичні особи: Юлій Цезар, Король Артур, Вільгельм Завойовник, Король Генрі VII, Король Генрі VIII, Олівер Кромвель, Королева Вікторія, Маргарет Тетчер та ін.; національні та історичні місця: Стоунхендж (Stonehenge), Хадріанс Волл (Hadrian's wall), Арка Веллінгтона, Біг-Бен, Британський музей, Будівля Парламенту, Букінгемський палац, Вестмінстерське Абатство, Палац Хемптон Корт, Тауер, Тауерський міст, Театр «Глобус» тощо).
- Етно-ментальність представників країн (основні риси) розкриває внутрішній світ носіїв іноземної мови та причинно-наслідкові чинники основних рис національної ментальності представників культур, у межах яких здійснюється комунікація, а саме:
- а) українців (основні риси ментальності: специфіка мови, гуманність (невоювничість (миролюбність, лагідність), милосердя (благодійність, немстивість), щирість (душевність, сердечність, гостинність), демократичність), демократизм (козацькі традиції виборності на керівні посади, рівноправність жінки з чоловіком в сім'ї), селянськість та індивідуалізм (волелюбність (нескореність, незалежність, самостійність), хазяйновитість (працелюбність, почуття власника, ошадливість), честолюбство (прагнення до самовиявлення, наполегливість цілеспрямованість, "упертість"), оптимізм (упевненість, переконаність, життєрадісність, веселість, почуття гумору), інтровертизм (самозаглибленість, філософічність душі, ліризм, емоційність, пісенність)); типи ментальності: землеробський (пріоритет жінки перед чоловіком, оскільки жінка в українстві – це символ стабільності й землеробської праці) і козацький [6]; етнічні символи: 1) символ Матері-господині, продовжувачки роду, охоронниці хатнього вогнища і сімейного затишку (символ Матері-Берегині), 2) символ хлібодара-землероба, який уособлює українського селянина, 3) символ захисника-оборонця, який уособлюється з українським козацтвом;
- б) китайців (повна протилежність європейській ментальності; характерні риси китайців: терпіння, навіюваність (може перерости у фанатизм), дисциплінованість, колективізм, щедрість до друга, патріотизм, завищена самооцінка, наполегливість, згуртованість, зовнішнє миролюбство, доброзичливість, гостинність, ошадливість, прагматизм, працездатність, законослужняність);
- в) британців (снобізм, консерватизм, традиційність, скудність в експлікації емоцій та почуттів, закритість до обговорення подробиць особистого життя, специфічний гумор).
- Саме в ментальності закладено багатовіковий досвід нації під впливом культурно-історичних, геополітичних, природно-кліматичних та ін. чинників. Для перекладача-полілінгва важливими є обізнаність із

специфікою сприйняття носіями іншомовної культури свого внутрішнього світу у взаємодії зі зовнішніми обставинами, вміння «реактивно» й адекватно інтерпретувати їх вербальні і невербальні засоби вираження глибинного духовного контенту в конкретно взятій ситуації, а також навички передбачення поведінкових моделей представників «чужої» і рідної культур.

Національно-маркована соціокомунікація стосується стереотипів вербальної та невербальної комунікативної поведінки носіїв мови (китайської, англійської, української, російської) з урахуванням етно-ментальності представників іноземної культури або субкультури, що виражається в:

- а) а) мові (діалектне використання мови, розбіжності в лексиці, граматичних конструкціях, фонетичних особливостях оформлення мовлення, наявності специфічної лінгвістичної та паралінгвістичної фонації тощо);

- б) б) невербальних засобах спілкування (мові жестів, кінесичних засобах, символічному використанні знаків в усній та письмовій комунікації).

Лінгвокультурологічне тло об'єднує культурологічні знання в межах країн України, Китаю, Великої Британії з лінгвістичними засобами їх (знань, інформації) оформлення в певній ситуації міжкультурної комунікації українською, китайською, англійською або російською мовами.

Отже, гармонійна взаємодія чотирьох детермінантів (національно-культурна спадщина, етно-ментальність, національно-маркована соціокомунікація та лінгвокультурологічне тло представників України, Китаю, Великої Британії) культурологічного підходу до професійно-мовленнєвої підготовки майбутніх перекладачів китайської мови сприяє його цілісній реалізації.

Перспективними напрямками подальших педагогічних досліджень вважаємо розробку серії міжнародних заходів, у яких маніфестується культурна специфіка Китаю, України та Великої Британії.

ЛІТЕРАТУРА

1. Верещагин Е.М. Язык и культура : лингвострановедение в преподавании русского языка как иностранного / Е.М. Верещагин, В. Г. Костомаров. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : Русский язык, 1990. – 246 с.
2. Воробьева Е.И. Содержание и структура понятия лингвострановедческая компетенция учителя иностранного языка / Е.И. Воробьева. – М., 1999, –с 3 - 6.
3. Колшанский Г.В. Лингвокоммуникативные аспекты речевого общения / Г.В. Колшанский // Иностранные языки в школе. - 1985. - № 1. - С. 24 - 27.
4. Кузьмина Л.Г. Современные культуроведческие подходы к обучению иностранным языкам / Л.Г. Кузьмина, Е.В. Кавнатская // Вестник ВГУ, Сер. Лингвистика и межкультурная коммуникация. – Воронеж : Изд-во ВГУ, 2001, №2. – С.86 - 93.
5. Миньяр-Белоручев Р.К., Обеременко О.Г. Лингвострановедение или «иноязычная культура»? / Р.К. Миньяр-Белоручев, О.Г. Обеременко // Иностранные языки в школе. – №6, 1993, с.20-23.
6. Пономарьов А. Українська етнографія: Курс лекцій / А. Пономарьов – К. : Либідь, 1994. – 320 с.

Александра Владимировна Попова,

кандидат педагогических наук,

доцент кафедры перевода и теоретической и прикладной лингвистики,

Государственное учреждение «Южноукраинский национальный педагогический университет

имени К. Д. Ушинского»,

ул. Старопортофранковская, 26, г. Одесса, Украина

КЛАССИФИКАЦИОННЫЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ КУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКОГО ПОДХОДА К ПРОФЕССИОНАЛЬНО-РЕЧЕВОЙ ПОДГОТОВКЕ БУДУЩИХ ПЕРЕВОДЧИКОВ КИТАЙСКОГО ЯЗЫКА В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Статья посвящается проблеме содержательного компонента культурологического подхода к профессионально-речевой подготовке будущих переводчиков китайского языка в высших учебных заведениях. Теоретическому обоснованию обозначенной проблемы способствовало решение таких задач: 1) определить классификационные детерминанты исследуемого подхода; 2) специфицировать их содержание.

Классификационными детерминантами культурологического подхода к профессионально-речевой подготовке будущих переводчиков китайского языка в высших учебных заведениях определены такие: культурологический очерк стран, язык которых изучается; национально-культурное наследие; этно-ментальность; национально-маркированная социокоммуникация; лингвокультурологический фон.

Культурологический очерк стран, язык которых изучается, специфицирован в рамках трех стран (Китай, Украина, Великобритания) по знаниям об их территории, государственном устройстве, экономике, населении и его этническом составе, религиозных предпочтениях и конфессиях представителей этих стран, основных СМИ.

Национально-культурное наследие Китая, Украины, Великобритании представлено знаниями о праздниках, обычаях, обрядах, традициях, реалиях; о науке и образовании; искусстве; о художественной литературе и истории эти стран.

Этно-ментальность представителей описанных стран раскрывает внутренний мир носителей иностранного языка и причинно-следственные факторы основных черт национальной ментальности представителей культур, в рамках которых происходит коммуникация.

Національно-маркирована соціокомунікація стосується стереотипів вербального і невербального комунікативного поведіння носіїв мови (китайського, англійського, українського, російського) з урахуванням етноментальності представників іноземної культури або субкультури.

Лінгвокультурологічний фон об'єднує культурологічні знання в межах Китаю, України, Великої Британії з лінгвістичними способами їх (знань, інформації) оформлення в конкретній ситуації міжкультурної комунікації.

Гармонічне взаємодія виявлених детермінантів сприяє успішній реалізації культурологічного підходу в системі професійної підготовки майбутніх перекладачів-китаєзнавців.

Перспективними напрямками наступних педагогічних досліджень вважаємо розробку серії міжнародних заходів, в яких виявляється культурна специфіка Китаю, України, Великої Британії.

Ключові слова: професійно-мовна підготовка, перекладачі китайської мови, культурологічний підхід, культурологічний опис країн, національно-культурна спадщина, етноментальність, національно-маркирована соціокомунікація, лінгвокультурологічний фон.

Oleksandra Volodymyrivna Popova,

PhD in Pedagogical Sciences (Candidate of Pedagogical Sciences),

Associate Professor at the Faculty of Translation, Theoretical and Applied Linguistics,

State institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky",

26, Staroportofrankovskaya Str., Odessa, Ukraine

CLASSIFICATION DETERMINANTS OF THE CULTURE-ORIENTED APPROACH TO PROFESSIONAL SPEECH TRAINING INTENDED FOR THE FUTURE TRANSLATORS OF CHINESE IN INSTITUTES OF HIGHER EDUCATION

The article is devoted to the problem of the contents of the culture-oriented approach to professional speech training intended for the future translators of Chinese in institutes of higher education. The designated problem was theoretically substantiated due to the solution of these tasks: 1) to define classification determinants of the approach under investigation; 2) to specify their contents.

There are singled out the classification determinants of the culture-oriented approach to professional speech training intended for the future translators of Chinese; they are: culturological outline of the countries, the language of which they study; national and cultural heritage; ethno-mentality; nationally marked socio-communication; linguoculturological background.

The culturological outline of the countries, the language of which is studied, is specified within three countries (Ukraine, China, Great Britain) basing on the knowledge regarding their territory, state systems, economy, population of the countries and their ethnical composition, religious preferences and confessions of their representatives and leading Mass Media of the countries.

The national and cultural heritage presupposes students' acquaintance with holidays, customs, traditions, realia; science and education; traditional art; belles-lettres and history of these countries.

The ethno-mentality of the representatives of Ukraine, China and Great Britain discloses the inner world of native speakers and causal-investigatory factors specifying the main features of their mentality within a communication process.

The nationally marked socio-communication deals with stereotypes of verbal and non-verbal communicative behaviour of native speakers (the Chinese, the Englishmen, the Ukrainians) taking into account the ethno-mentality of the representatives of a foreign culture or a sub-culture, which is expressed in: a) language (dialectal use of language; differences in vocabulary, grammatical constructions, phonetic peculiarities of speech; specific linguistic and extralinguistic phonation, etc.); b) non-verbal means of communication (language of gestures, kinesic means, symbolic use of signs both in oral and written communication).

The linguoculturological background unites culturological knowledge within Ukraine, China, Great Britain with linguistic means of their (that of the knowledge or information) reproduction in a particular situation of cross-cultural communication in Ukrainian, Chinese, English or Russian.

Harmonic interrelations of the specified determinants facilitate efficient realization of the culture-oriented approach within the system of professional speech training intended for the future translators of Chinese.

Perspectives of the further research are seen in the elaboration of a series of international events where the cultural specificity of Ukraine, China and Great Britain can be manifested.

Key words: professional speech training, translator / interpreter of Chinese, culture-oriented approach, culturological outline of the countries, national and cultural heritage, ethno-mentality, nationally marked socio-communication, linguoculturological background.

Подано до редакції: 01.07.2016 р.

Рекомендовано до друку: 12.07.2016 р.

Рецензент: д.пед.н., професор А. М. Богущ